

Struktura odborné studie

Posledním tématem, kterému se tento předmět věnuje, je tvorba odborné studie, tedy v případě vysokoškolských studentů jejich bakalářské a později magisterské práce. Odborné studie jsou rozsáhlejší texty vědeckého rázu, které prezentují výsledky výzkumu na určité téma. Aby se v nich jejich čtenář snadno zorientoval a mohl jednoduše najít tu informaci, kterou potřebuje, bez čtení celého textu, mají odborné studie standardizovanou strukturu, rozdělenou do několika částí, z nichž každá má svůj specifický účel. Tuto strukturu je nutné při vytváření vlastní práce respektovat, ve zjednodušené formě je uvedena na obr. 14.

Obr. 14 Struktura odborné studie

Každá kniha, výzkumná zpráva i diplomová práce začínají úvodními informacemi, ve kterých se čtenář dozví hlavní údaje o díle, které má před sebou. Na úvodní straně to bude název práce, jméno autora, název vydavatelství či instituce, která dílo vydala, případně další doplňující údaje. V případě knihy by měly následovat podrobné bibliografické údaje včetně ISBN, údaje o duševním vlastnictví apod. Pokud

jde o výzkumnou zprávu, nebudou chybět údaje o projektu, z něhož byl výzkum hrazen, a poskytovateli dotace. U diplomové práce místo těchto údajů nalezneme zadání práce, prohlášení o autorství dle zákona č. 121/2000 Sb. a obvykle i poděkování. U diplomových prací se podobně jako v odborných článcích uvádí anotace nebo abstrakt práce a klíčová slova, u knih bývá častější o něco obsáhlejší souhrn na konci knihy.

Anotace je krátký popis tématu práce, který by měl popisovat předmět výzkumu a hlavní rysy obsahu práce. Její forma je relativně volná. Naopak **abstrakt** je krátký popis práce, který by však měl být výrazně strukturovanější, měl by kromě předmětu výzkumu představovat i použité metody a hlavní výsledky. Anotace nebo abstrakt se vkládají před začátek vlastního textu proto, aby se čtenář dozvěděl, zda pro něj má smysl daný text číst. Při vyhledávání v databázích se rozhodně hodí nestahovat každý odborný článek, kde vyhledávaný pojem vyskytuje, ale nejprve si přečíst abstrakt, aby bylo jasné, zda článek je pro vás vůbec relevantní. Rozsah abstraktu či anotace by měl být jeden delší odstavec. Pokud píšete strukturovaný abstrakt, je vhodné se dvěma až třemi větami zmínit o pěti důležitých věcech: kontextu výzkumu, cílech, metodách, výsledcích a závěrech.

Klíčová slova jsou výrazy, fungující podobně jako „tagy“ – pomáhají při vyhledávání. V klíčových slovech je zbytečné používat pojmy, které máte v názvu nebo abstraktu, spíše je dobré použít nadřazené pojmy, názvy použitých metod, názvy míst, kde výzkum probíhal apod. Volba správných klíčových slov pomáhá tomu, že si vaši práci přečte více lidí.

Obsah slouží k rychlejší orientaci v rámci knihy či dokumentu. Rozhodně jej generujte automaticky pomocí funkce ve vašem textovém editoru. Před vygenerováním pdf souboru pro odevzdání nezapomeňte obsah zaktualizovat, aby neodkazoval na nesmyslné stránky. V obsahu by mělo být uvedeno číslování kapitol (generuje se automaticky), aby byla jasnější struktura práce. Podoba obsahu se odvíjí i podle formátování nadpisů v textu, řadu věcí lze editovat tak, aby obsah byl přehledný i esteticky působil dobře. Po obsahu by měl následovat seznam tabulek a seznam obrázků. I ty je možné generovat automaticky, není to však absolutně nutné. Pokud je to vhodné, je zde možné zařadit i seznam zkratk.

Úvod je první kapitolou vlastního textu, ve které je třeba vysvětlit vlastní výzkumný problém a na něj navazující výzkumné otázky, hypotézy a cíle. Úvod by měl čtenáři dát odpověď na otázku „O čem to bude?“. Dobrý úvod dokáže správně „naladit“ čtenáře na zbytek studie, zaujme ho svým tématem a důležitostmi pro praxi. Naopak úvod, ve kterém nejsou jasně uvedeny výzkumné otázky, hypotézy a cíle, působí dojmem, že autor nemá jasno v tom, co vlastně chce analyzovat a proč. V úvodu může být také popsána struktura studie, pokud se ta dělí do více tematických celků. Důležité je používat jasné definice a ne „obecnou omáčku“, která má za cíl pouze zaplnit stránku textem.

Příklad vhodného popisu předmětu výzkumu:

Tato bakalářská práce analyzuje vývoj demografických charakteristik v obcích okresu Jičín v období 1991 – 2021.

Příklad nastínění struktury studie:

Práce je rozdělena do čtyř částí. Nejprve jsou představeny hlavní přístupy ke studiu... Poté následuje popis studovaných regionů z hlediska... Ve třetí části jsou uvedeny výsledky analýzy... Následuje porovnání výsledků v regionech...

Po úvodu následuje **teoretická část**. V ní je důležité nejprve uvést předmět výzkumu v širším kontextu, uvést relevantní vědecké teorie a koncepty, na nichž bude práce postavena, a představit klíčové pojmy, které v práci budeme používat. Teoretická část vychází převážně z rešerše literatury, kdy využíváme

své znalosti práce ostatních vědců k tomu, abychom co nejlépe dokázali vytvořit vlastní výzkumný design. Pokud existují práce, které se zabývaly stejným nebo podobným tématem, jako naše studie, je vhodné zmínit, jakým způsobem tito autoři postupovali a k jakým výsledkům dospěli. Čtenář naší studie by po přečtení teoretické části měl porozumět kontextu a důležitosti našeho výzkumu.

Metodika výzkumu by měla být samostatnou kapitolou, ve které podrobně vysvětlíme, jakým způsobem jsme postupovali při sběru dat a podkladových materiálů, jejich zpracování, vizualizaci apod. Metodická kapitola by měla čtenáři osvětlit, zda naše výsledky jsou důvěryhodné a zda jsou korektně získané a zpracované. Měly by zde být uvedeny všechny podrobnosti, vzorce výpočtů, informace o použité technice, softwaru, kalibračních procesech a případných omezeních či vypovídací hodnotě výsledků. Čtenář této kapitoly by na základě pokynů zde uvedených měl být schopen váš výzkum replikovat a dospět tak k identickým závěrům.

Výsledky výzkumu uvádíme po metodické kapitole. Presentujeme je obvykle ve formě tabulek, grafů a map, u kvalitativních studií i ve formě strukturovaného textu. Důležité je jasně vymezit, co jsou výsledky výzkumu a co naše vlastní interpretace. V některých případech to je jasné – výsledky jsou např. čísla a naší interpretací je, co ona čísla v reálu znamenají. Někdy je však situace méně přehledná, proto je třeba jasně uvést, co nám např. respondent řekl v rámci rozhovoru a co už je naše interpretace této informace. V některých případech se výsledky výzkumu dělí do dvou kapitol – výsledků (*results*) a diskuse (*discussion*), kdy v první by měly být pouze čisté výsledky bez interpretace a v druhé naše interpretace a porovnání s výsledky jiných studií. V diplomových pracích však toto dělení není příliš obvyklé.

Poté, co odprezentujeme veškeré výsledky našeho výzkumu, je čas na **závěr**. V závěru uvádíme hlavní výsledky našeho výzkumu (tedy zopakujeme je znovu), odpovědi na výzkumné otázky a potvrzení či vyvrácení výzkumných hypotéz. Je dobré se zamyslet nad tím, co si čtenář má zapamatovat jako nejdůležitější sdělení, vyplývající z vaší studie. Nebo jinak: Pokud byste čtenáře vaší studie potkali po půl roce, co byste chtěli, aby si z ní pamatoval? Dobrým přístupem také je si přečíst úvod a závěr po sobě a zapřemýšlet, zda dávají dohromady smysl jako celek – úvod by měl otázky nastolovat, závěr je zodpovídat. Vhodné také je se v závěru zamyslet nad různými implikacemi a dopady vašich výsledků, vlivu na další výzkum nebo budoucí změny apod. Čím by bylo potřeba navázat? Co by se mělo udělat dále? Co vaše výsledky znamenají v reálu?

Po závěru následuje **seznam literatury**. Ten je vhodné řadit abecedně podle příjmení autora a roku vydání díla a nedělit jej do skupin (tedy mít pouze jeden seznam). Pokud daný autor v jednom roce vyprodukoval více zdrojů, přidáváme za rok malé písmeno (2010a, 2010b atd.). Seznam literatury obsahuje plné citace veškerých zdrojů, tedy nejen literárních, ale i zdrojů dat, odkazů na použité webové nástroje apod. Formátů citací existuje řada, je důležité si vybrat jeden z nich a ten stále používat. Každá zkrácená citace v textu musí mít plnou citaci v seznamu literatury.

Poslední částí studie jsou **přílohy**, tedy nejprve jejich seznam a následně vlastní přílohy. Do příloh dáváme veškeré relevantní materiály, které nelze z důvodu jejich rozsahu adekvátně prezentovat v textu studie. Jedná se např. o rozsáhlé několikastránkové tabulky, výpočty, mapy v plné velikosti, dokumentační fotografie, seznamy použitého vybavení, rozsáhlejší výstupy, či kód programu apod. Přílohy mohou mít i jiný formát, než vlastní studie – lze je skládat, nebo ke studii jen přiložit. Může také jít o virtuální obsah na datovém nosiči.

Celkově je důležité, aby čtenář odborné studie našel v každé její části to, co očekává, neboť jde o obecný standard. Pokud v dané části něco chybí, nebo přebývá, je to důvodem k obezřetnosti a snižuje to důvěryhodnost autorů.

Správná odborná studie má mít:

- jasně definovaný cíl, založený na výzkumné otázce a hypotézách,
- metodiku založenou na relevantních teoretických konceptech,
- výsledky získané pomocí uznávaných vědeckých metod aplikovaných na korektně získaná data, interpretované na základě orientace autora v oboru a porovnané s výsledky jiných autorů
- správně strukturovanou formu a vhodný akademický jazyk.